

els menys previsibles, vet aquí que si més no n'hi ha un petit nombre que inclouen reflexions o procediments propers a la metamorfosi dantesca anys enrere teoritzada a *Dante y su obra*. Pensi's sobretot en *Crisalide*, un dels *Ossi di seppia* de Montale menys coneguts i menys traduïts, amb aquest contrapunt escèptic a la condició que Crespo atorgava a les ànimes del Purgatori dantesco:

«Os veo / entonces, tal cual yo, en el limbo
escuálido / de trucas existencias; y también
/ vuestro renacimiento es un secreto estéril,
/ un prodigio fallido como todos / aquellos
que dan flor a nuestro lado.»

Miquel Edo Julià

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

GALLÉN, Enric; LLANAS, Manuel; ORTÍN, Marcel; PINYOL I TORRENS, Ramon;
QUER, Pere

L'art de traduir. Reflexions sobre la traducció al llarg de la història

Vic: Eumo Editorial, 2000, 414 p.

En el marc de la disciplina relativament recent dels estudis traductològics, la branca de la història de la traducció, bo i ser el punt de partida de la recerca teòrica i oferir, a més, un ventall amplíssim de possibilitats d'aprofundir el coneixement de la pròpia cultura, és una de les que havia trigat més a rebre l'atenció dels investigadors. Els darrers anys, però, aquest camp ha estat i continua essent objecte de nombrosos treballs, entre els quals es troben els que apleguen escrits molt diversos sobre la pràctica traductora. És el cas del nou volum —el quart— de la «Biblioteca de Traducció i d'Interpretació», una col·lecció creada el 1995 gràcies a la col·laboració entre Eumo Editorial, el Departament de Traducció i d'Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona, la Facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra i la Facultat de Ciències Humanes, Traducció i Documentació de la Universitat de Vic —i, actualment, també la Universitat Jaume I de Castelló.

L'art de traduir. Reflexions sobre la traducció al llarg de la història comprèn, tal com indica el títol, un conjunt de textos —trenta-dos, concretament— que discorren sobre el fet traductor d'ençà del segle I aC fins a la primera meitat de l'actual des de perspectives molt diferents —inclou tant

reflexions empíriques i metodològiques com d'altres relacionades amb la filologia, l'hermenèutica, la teoria del coneixement, la filosofia del llenguatge i la filosofia de la cultura, la poètica simbolista... Així com en altres llengües ja havien sortit a llum antologies de característiques semblants d'un abast tan ampli en l'espai i en el temps, aquesta iniciativa és, en canvi, pionera en l'àmbit català. Igualment, és la primera vegada que es pot disposar de la traducció catalana —la qual apareix acarada amb l'original— d'aquells textos del recull que no havien estat escrits originàriament en català ni en castellà; únicament per al pròleg de Walter Benjamin a la traducció de *Tableaux parisiens* de Baudelaire, s'ha fet ús de la traducció existent d'Antoni Pous, si bé ha estat revisada. Els autors de l'antologia adverteixen que no han pretès de fer una recopilació exhaustiva ni homogenia, sinó que han volgut il·lustrar «el que ha estat la reflexió sobre la traducció en la cultura occidental». És per això i alhora per a remarcar la inexistència, en aquest terreny, del desenvolupament de teories pròpiament dites ben bé fins a la segona meitat del segle XX, que han fet ús exprés al subtítol del nom indeterminat *reflexions*, unes reflexions nascudes d'una manera gens sistemàtica, normalment a partir de l'experiència dels

mateixos traductors i, per tant, de naturalesa molt variada: introduccions, prefacis i pròlegs de traduccions pròpies o d'altri, epístoles, tractats, capítols o fragments de llibres, dedicatòries, articles d'enciclopèdia, assaigs, aforismes...

Els escrits, entre els quals cal destacar les interessants aportacions d'alguns traductors catalans —Arnau d'Alfarràs, Josep Carner i Carles Riba—, han estat seleccionats tenint en compte la seva representativitat històrica i la generalitat de les consideracions que s'hi exposen, de manera que són molt útils no tan sols per a conèixer els judicis dels traductors respecte del seu ofici i respecte de les tendències de la seva època en matèria de traducció, sinó també per a fer-nos una idea de l'ambient intel·lectual i cultura en què duïen a terme la seva tasca. L'antologia, doncs, ha estat dotada d'una perspectiva històrica per a «evitar els perills d'una mirada condescendent sobre el passat i d'un reduccionisme estèril, que només sap veure en els textos la contraposició sempre repetida entre literalisme i traducció lliure, entre fidelitat a la lletra i fidelitat al sentit». I és que no és possible entendre els conceptes que s'expressen i les qüestions que es plantegen avui dia sense tenir un bon coneixement dels escrits teòrics del passat. En aquest sentit, els autors, tots dedicats al món acadèmic, assenyalen la importància de la història de la traducció en la formació acadèmica dels estudiants per a fer-los conèixer i valorar les reflexions d'èpoques anteriors i, guiats per un afany didàctic, han concebut aquesta obra com un instrument de lectura i de consulta. Amb el fi de situar les reflexions en el context en què es van produir, han agrupat els escrits en cinc apartats, d'acord amb cinc grans etapes que han distingit en l'evolució de les tendències traductològiques al llarg del temps: «De l'antiguitat a l'Humanisme», «Del renaixement a l'època de les belles infidels», «Neoclàssics i il·lustrats», «El segle romàntic» i «La primera meitat del segle xx». Cada part va precedida d'una introducció en què hom ha mirat de sintetitzar en poques pàgines el

rerefons cultural i els corrents traductològics de l'època, tot inserint-hi les contribucions que engloba cada apartat i destacant les idees repetides o debatudes en altres textos de l'antologia —com, per exemple, la importància del domini de les dues llengües implicades en el procés de traducció, la distinció de diferents tipus de traducció en funció del text, la naturalització de l'original o el manteniment de l'estranyesa per al lector de la traducció, la reproducció de l'efecte de l'original, l'atenció a la intenció del text, l'equivalència entre les llengües o la impossibilitat de la traducció per la diferent capacitat expressiva de les llengües, la indisociabilitat de llengua i pensament o de llengua i cultura, la consideració de qualsevol acte de comunicació humana com una traducció, la provisionalitat de la traducció a causa de les diferents lectures de l'original al llarg del temps...

No cal dir que aquestes antologies són una ajuda inestimable per a l'elaboració de treballs posteriors que enfoquin l'evolució del pensament traductològic amb una visió global i que mirin de relacionar-lo alhora amb els corrents lingüístics, literaris i culturals coetanis per analitzar la influència de la traducció en la història de la literatura i en la cultura d'un país. De la mateixa manera, permeten d'examinar la relació entre llengües i cultures diferents al llarg de la història, sobretot entre llengües i literatures establertes i d'altres en procés de formació —com el cas del llatí respecte del grec o el dels vulgars respecte del llatí—, i els diversos tipus de traduccions que se'n deriven —per exemple, la imitació de l'estil i dels temes dels originals o l'adaptació a les convencions i als criteris estilístics propis—, segons si es té consciència de la fortalesa de la pròpia llengua i segons si es considera la traducció com un mitjà d'enriquiment de la pròpia cultura o, en canvi, es tem l'efecte de la llengua i la cultura estrangeres.

Judit Fontcuberta i Famadas

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació